

2: לו ע"ב "כירה שהסיקה" – לז ע"א "הרי היא כקטומה"

1. רקע לסוגיה הראשונה

שמא יחתה

1. בבלי שבת יח ע"ב "מאן תנא להא דת"ר" – "כבשרא דגדיא דמי" לפי הבבלי, מדוע מודים בית הלל לבית שמאי בצליית בשר ובקדירת עססיות?

מאכל בן דרוסאי

2. בבלי שבת יט ע"ב "מתני' אין צולין בשר" – כ ע"א "ואע"פ שאין גרופה וקטומה:" מדוע מתיר חנניא להשהות תבשיל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי? ראו המפרשים הבאים:

3. רש"י שבת כ ע"א ד"ה קטום

4. ריטב"א שבת כ ע"א

כדי שיצולו כמאכל בן דרוסאי. פי' ולגבי צלי אפי' רבנן דפליגי עליה דחנניא מודו דתו ליכא למיחש לחתויי.

הטמנה

5. בבלי שבת לד ע"א " (ואמר) רבא מפני מה אמרו" (שלוש שורות מהסוף) – ע"ב "גזירה שמא יחתה בגחלים:"

2. סוגיה א: בבלי שבת לו ע"ב "כירה שהסיקה" – לז ע"א "הרי היא כקטומה"

למדו את הסוגיה עם רש"י.

המשנה

(א) אם דילגתם על כך שבוע שעבר, ראו עתה את התוספתא המקבילה. מה היחס בין מחלוקת בית שמאי ובית הלל במשנה לבין תחילת המשנה "כירה שהסיקה"? האם ב"ש וב"ה מגיבים לדברים הראשונים של המשנה?

6. תוספתא שבת ב, הלכה יא והלכה יג

(ב) כיצד אתם מסבירים את עמדות בית הלל ובית שמאי במשנתנו?

7. רש"י לו ע"ב על המשנה ד"ה עד שיגרופ עד ד"ה לא מחזירין

8. תוספות לו ע"ב ד"ה לא יתן

9. ר"ן על הרי"ף טו ע"ב

גמ' איבעיא להו האי לא יתן לא יחזיר הוא משום שמחזיר בשבת נראה כמבשל אם אינה קטומה

שהייה / החזרה

הגמרא מעלה שתי אפשרויות לפירוש לשון 'נתינה' שבמשנה: שהייה / החזרה.

- (1) מפו את שיטות ב"ש וב"ה בעניין שהייה והחזרה לפי שתי הקריאות שמעלה הגמרא.
- (2) איזו קריאה נראית לכם יותר משכנעת? התחשבו במקורות התנאיים שראיתם עד כה.
- (3) האם לדעתכם יש לסוגיה הזו מסקנה להלכה?

התחשבו במקורות הבאים:

10. ירושלמי שבת ג, א

"כירה שהסיקה" כול".

כיני מתנית': מקיימין עליה [תבשיל].

מתנית' דר' יודה, דתניא: היו שתי כיריים מתאימות, אחת גרופה וקטומה, ואחת לא גרופה ולא קטומה, מקיימין על הגרופה ועל הקטומה. מה מקיימין עליה? בית שמי אומ': אין מקיימין עליה כלום; ובית הלל אומ': חמין אבל לא תבשיל; העביר את המיחם, הכל מודין שלא יחזיר – דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומ': בית שמי אומ': חמין אבל לא תבשיל; ובית הלל אומ': חמין ותבשיל; העביר את המיחם, בית שמי אומ': לא יחזיר; ובית הלל אומ': יחזיר.

ר' חלבו רב ענן בשם רב: לא שנו אלא עליה, הא לתוכה לא.

מסקנת הסוגיה

11. רבנו חננאל לז ע"א

.... ושנינן לעולם אימא לך להחזיר תנן. ותנא דידן סבר לה כרבי יהודה בחדא ופליג עליה בחדא ופשוטה היא ועמדה [הסוגיא] דמתני' להחזיר תנן. עכשיו יש מי שאומר כיון דלא איפשיטא בהדיא להחזיר אשנויי לא סמכינן [ומוקמי] מתני' לשהות. ויש מי שאומר הלכה להחזיר תנן ...

12. רי"ף שבת טז ע"א

ומסתברא לן דהכי הוא מסקנא דהא בתר דשקלינן וטרינן [דף ל"ז ע"א] איבעיא להו מהו לסמוך לה תוכה וגבה הוא דאסור אבל לסמוך שפיר דמי או דלמא לא שנא ומדאמרינן תוכה וגבה הוא דאסיר שמעינן דאסור לשהות על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה. ועוד דהא אסקינן לבעיין מאי הוי עלה ת"ש כירה שהסיקה בגפת ובעצים סומכין לה ואין משהין על גבה אלא א"כ גרופה וקטומה וגחלים שעממו או שנתנו עליהן נעורת של פשתן דקה הרי היא כקטומה אלמא דהכין היא הלכתא ...

13. תוספות לז ע"א ד"ה לעולם

14. תוספות לז ע"א ד"ה מהו לסמוך

15. רש"י לז ע"ב ד"ה ורב ששת

גריפה וקטימה (ותנור)

16. רמב"ם שבת ג, ה-ו

[ה] בד"א? [=שמשהין על כירה גרופה וקטומה] בכירה שהבלה מועט, אבל התנור אף על פי שגרף האש או כסה באפר או שהסיקהו בקש או בגבבה אין משהין בתוכו ולא על גביו ולא סומכין לו תבשיל שלא בשל כל צרכו או שבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, הואיל והבלו חם ביותר אינו מסיח דעתו וחוששים שמא יחתה בזו האש המעוטה אף על פי שהיא אש קש וגבבה או מכוסה.

[ו] ולמה אסרו לשהות בתנור אף על פי שגרופ, מפני שהגרופ אינו גורף אלא רוב האש ועצמה, ואי אפשר לגרופ כל האש עד שלא תשאר ניצוצה אחת ומפני שהבלו חם שמא יחתה כדי לבער הניצוצות הנשארות בתנור.

17. המאור הקטן על הרי"ף שבת טז ע"ב

...כיון דכירה גרופה וקטומה לית בה משום גזירה דלמא אתי לחתויי לית לן ראייה למיסר לשהויי עלה כל מידי דהא ליכא למיחש בה כלל וכן אם גרף כל הגחלים והוציאם לחוץ ל"ש כירה ול"ש תנור מותר לשהות ולהחזיר שם כל דבר דהא ליכא למיחש לחתויי בגחלים והא דתנן במתני' עד שיגרופ בגורף הגחלים לצד אחד הוא דקלשת לה גזירה דלמא אתי לחתויי דהא גלי אדעתיה דלא קבעי להו וכן הסק בקש ובגבבא יש מהן גחלים קטנים עוממות ואית בהו חששא בתנור אבל אם גרף את התנור הכל והוציא לחוץ ולא נשאר כלום מה נשאר לנו לחוש מאחר שאין טעם משנתנו משום תוספת הבלא כמו שפי' רש"י ז"ל אלא דלמא אתי לאחתויי וכמו שפירשנו

18. ר"ן על הרי"ף שבת טו ע"ב

עד שיגרופ או עד שיתן את האפר מפורש בירושלמי [ר"פ זה] הגורף צריך שיגרופ כל צרכו כלומר שלא ישארו שם גחלים כלל ובקוטם אמרו מן מה דתני מלבה עליה נעורת של פשתן הדא אמרה אפילו לא קטם כל צרכו כלומר שאינו צריך לקטום עד שלא ניכר שם אש כלל והכי נמי משמע לענין קטימה בגמרא דילן מדאמרינן לקמן [דף לז א] דגחלים שעממו או שנתן עליה נעורת של פשתן דקה הרי היא כקטומה ומתני' נמי דייקא דקתני שיתן את האפר ומדלא קתני שיטמין באפר משמע דבקטימה בכל שהוא סגי והיינו טעמא דבקטימה סגי לן בכל דהו ובגריפה בעי גריפה גמורה משום דבגריפה אי גרף מקצת גחלים והניח מקצתן אין בנשארות היכר כלל אבל מכיון שנתן אפר על גבי כל הגחלים הא עבד ליה היכרא בכולהו וכי תימא א"כ דבגרופ בעינן שיגרופ כל צרכן שלא ישארו גחלים כלל היכי אמרינן לקמן [בגמרא] [דף לח ב] דתנור אפי' גרופ אסור וכיון שלא נשארה שם גחלת כלל למאי ניחוש לה תירצו דהיינו טעמא משום דכיון דתנור נפיש הבליה אפילו גרופ מיחזי כמו שיש שם גחלים לוחשות ואתו לשהויי בכירה ולחתויי ונכנסו בכל זה הדוחק מפני שראו בירושלמי [ר"פ זה] מן מה דתני הגורף צריך לטאט בידו הדא אמרה הגורף צריך שיגרופ כל צרכו ואין תירוצם מחזור אצלי משום דכיון דלא מיתסר אלא מגזירה דרבנן בלחוד אינו דין לגזור כל גזירות הללו תנור אטו כירה וכירה משום חיתויי לפיכך נ"ל דברי הרב רבינו זרחיה הלוי ז"ל שכתב דגורף היינו שיגרופ כל הגחלים לצד אחד אבל אם גרף את הכל והוציא לחוץ אפי' בתנור שרי דליכא למיחש למידי ומאי דאמרינן בירושלמי צריך לטאט בידו לא קשיא לי מידי משום דאפשר דבמקום הנחת הקדרה בלבד הוא שאמרו כן ובהכי אתי ליה שפיר טפי מאי דאמרינן דבקטימה סגי בכל דהו ובגריפה צריך לטאט בידו לפי שכיון שהגחלים נשארים לצד אחד מהכירה בדין הוא שיהא צריך להיות מושב הקדרה פנוי מגחלים לגמרי ולא תקשי לך נמי אם איתא דבסלוק גחלים לצד אחד סגי היכי איבעיא לן בגמרא [דף לז א] מהו לסמוך דפשיטא דשרי וכ"ש הוא שהרי מפסיק דופן הכירה לאו קושיא היא דהתם לא עביד מעשה להיכרא והכא עבד מעשה:

